

Hem>Domstolsförfaranden>Tvistemål>Erkännande och verkställighet av domar>Hur ser man till att domstolsavgöranden verkställs? Hur ser man till att domstolsavgöranden verkställs?

Sverige

1 Vad menas med verkställighet i civilrättsliga ärenden?

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

Verkställighet innebär att en exekutiv myndighet tvångsvis åstadkommer fullgörelse av en förpliktelse som har beslutats av domstol eller på annat sätt. Oftast gäller verkställigheten betalningsskyldighet eller skyldighet att avflytta från en lägenhet. En annan typ av verkställighet avser kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Verkställighet som avser betalningsskyldighet sker genom utmätning. Genom utmätning kan egendom som tillhör gäldenären tas i anspråk. Avser förpliktelsen en skyldighet att flytta från t.ex. en lägenhet sker verkställighet genom avhysning. I övrigt sker verkställighet vanligen genom att den verkställande myndigheten ålägger den mot vilken verkställighet söks att fullgöra något eller att följa ett förbud eller någon annan föreskrift. Den verkställande myndigheten får förelägga vite.

Mål om verkställighet enligt föräldrabalken

Verkställighet enligt föräldrabalken avser åtgärder för att i praktiken genomföra något som följer av ett avgörande eller avtal om vårdnad, boende, umgänge eller överlämnande av barn. Domstolen som beslutar om verkställighet kan förelägga vite eller besluta om polishämtning. Samma regler om verkställighet används när utländska avgöranden verkställs med stöd av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 (Bryssel II-förordningen) om verkställigheten avser barnets person. Avser verkställigheten barnets egendom eller rättegångskostnader tillämpas dock utsökningsbalken.

2 Vilken myndighet eller vilka myndigheter har befogenhet för verkställighet?

Verkställighet utförs av Kronofogdemyndigheten. Det är alltså Kronofogdemyndigheten som beslutar om t.ex. utmätning. En kronofogde har det rättsliga övergripande ansvaret för verksamheten medan själva verkställigheten normalt utförs av exekutiva tjänstemän (förrättningsmän).

3 Under vilka förutsättningar kan en exekutionstitel utfärdas?

3.1 Förfarandet

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

För att verkställighet ska kunna ske krävs att det finns en dom eller annan exekutionstitel.

Följande exekutionstitlar får läggas till grund för verkställighet:

domstols dom, utslag eller beslut,

förlikning som är stadfäst av domstol, och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol,

godkänt straffofreläggande, godkänt föreläggande av ordningsbot eller godkänt avgiftsföreläggande,

skiljedom,

skriftlig, av två personer bevitnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken,

förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,

handling som enligt särskild föreskrift får verkställas,

kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Sedan en exekutionstitel utfärdats behövs inget ytterligare beslut av domstol eller någon annan myndighet för att verkställighet ska kunna inledas.

En väsentlig del av Kronofogdemyndighetens arbete består i att inhämta information om gäldenärens tillgångar. Gäldenären är skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar och att i förteckning eller vid förhör under straffansvar bekräfta riktigheten av de uppgifter som han eller hon har lämnat. Myndigheten kan även förelägga gäldenären att lämna uppgifterna vid vite. Vitet utdöms av tingsrätten på begäran av Kronofogdemyndigheten.

Ansökan om verkställighet kan göras muntligen eller skriftligen. En muntlig ansökan förutsätter att sökanden (den som begär verkställighet) inställer sig hos Kronofogdemyndigheten. En skriftlig ansökan ska vara undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.

För statens kostnader i utsökningsmål (förrättningskostnader) tas ersättning ut genom avgifter (utsökningsavgifter). Förrättningskostnaderna tas som regel ut av svaranden i målet (sökandens motpart) när verkställighet kommer till stånd, om det är möjligt. Samtidigt ansvarar sökanden i allmänhet mot staten för kostnaderna. Undantag från regeln om sökandens ansvar görs bl.a. när det gäller de flesta fordringar på underhållsbidrag

Huvudregeln är att en grundavgift tas ut för varje exekutionstitel av vilken verkställighet söks. I ett utsökningsmål som gäller en privaträttslig fordran är grundavgiften 600 kr.

Andra avgifter som kan förekomma är förberedelseavgift, försäljningsavgift och särskild avgift.

Mål om verkställighet enligt föräldrabalken

Verkställighet kan ske av allmän domstols dom eller beslut om vårdnad, boende och umgänge eller överlämnande av barn. Verkställighet kan också ske av avtal om vårdnad, boende och umgänge som föräldrarna träffat och som godkänts av socialnämnden. Det kan även vara fråga om utländska avgöranden som får verkställas i Sverige, t.ex. ett avgörande som är verkställbart med stöd av Bryssel II-förordningen.

Beslut om verkställighet fattas av tingsrätt. Normalt görs ansökan om verkställighet vid tingsrätten i den ort där barnet har hemvist. Har barnet inte hemvist i Sverige, görs ansökan vid Stockholms tingsrätt.

Ansökan kan göras av t.ex. en förälder som barnet ska flyttas till eller ha umgänge med.

Domstolen kan under handläggningen av ärendet ge ett särskilt uppdrag åt en person inom socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt ska göra det som är bestämt i avgörandet eller avtalet. Om ärendet är brådskande, kan domstolen eller polismyndigheten besluta att barnet omedelbart ska tas om hand. Domstolen kan förelägga vite eller besluta om polishämtning för att genomföra verkställigheten.

Ingen avgift tas ut för en ansökan om verkställighet enligt föräldrabalken. En part kan dock bli skyldig att betala motpartens kostnader i ärendet. En part som har orsakat kostnader för hämtning eller för omhändertagande av barn kan få betala kostnaden till staten.

3.2 Huvudförutsättningar

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

I vissa fall kan det finnas hinder mot verkställighet. Så är t.ex. fallet om exekutionstiteln är så oklar att den inte kan läggas till grund för verkställighet.

Ett annat fall kan vara att den som har dömts att fullgöra något enligt en dom har fullgjort den förpliktelse som domen avser, t.ex. att betala ett visst belopp. Ytterligare ett fall kan vara att den som har dömts att fullgöra något har en motfordran på sökanden, dvs. gör en kvittningsinvändning. Kvittning utgör hinder mot verkställighet om Kronofogdemyndigheten kan konstatera att motfordringen har fastställts genom en verkställbar exekutionstitel eller grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis.

Om gäldenären gör gällande att något annat förhållande mellan parterna utgör hinder för verkställighet och kan denna invändning inte lämnas utan avseende, får verkställighet inte heller äga rum. Som exempel kan nämnas invändningar om preskription.

Upphävs en exekutionstitel av domstol ska verkställighet genast ställas in.

En domstol kan också i vissa fall förordna att en pågående verkställighet inte får fortsätta (s.k. inhibition).

Mål om verkställighet enligt föräldrabalken

Utgångspunkten är att det som bestämts i ett avgörande eller ett avtal är till barnets bästa. Domstolen får inte ompröva avgörandet eller avtalet vid verkställighetsprövningen och huvudalternativet är att få till stånd ett frivilligt fullgörande. Behövs tvångsmedel är det i första hand vitesföreläggande som blir aktuellt. Hämtning kan användas endast som ett yttersta medel.

I vissa fall kan det finnas det hinder mot verkställighet, exempelvis om barnet är sjukt.

Har barnet nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas får verkställighet inte ske mot barnets vilja utom då domstolen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Domstolen ska också vägra verkställighet, om det är uppenbart att verkställigheten är oförenlig med barnets bästa.

4 Verkställighetsåtgärder

4.1 Vilka tillgångar kan bli föremål för verkställighet?

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

För att egendom skall kunna utmätas måste vissa förutsättningar vara uppfyllda. Egendomen ska tillhöra gäldenären,

vara överlåtbar,

ha ett förmögenhetsvärde.

Genom utmätning kan i princip tas in anspråk egendom av vad slag som helst. Reglerna om beneficieegendom gäller i princip endast för fysiska personer.

Såväl fast som lös egendom kan komma i fråga.

Med lös egendom avses inte bara lösöre (t.ex. bilar, båtar och inventarier) utan också fordringar (t.ex. banktillgodohavanden) och rättigheter av skilda slag (t. ex. nyttjanderätter eller andel i ett dödsbo).

Också lön, pension m.m. kan bli föremål för utmätning.

Viss egendom får inte utmätas. Så är fallet med beneficieegendom. Reglerna om beneficieegendom gäller i princip endast för fysiska personer. Med beneficieegendom avses bl.a.

kläder och andra föremål som är till för gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,

möbler, hushållsmaskiner och annan utrustning som är nödvändig för ett hem och dess skötsel,

arbetsredskap och annan utrustning som är nödvändig för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning,

personliga tillhörigheter, t.ex. hedersmedaljer och idrottspriser som har ett så stort personligt värde för gäldenären att det skulle vara obilligt att utmäta dem.

Egendom kan också vara skyddad mot utmätning på grund av särskilda föreskrifter. Så kan vara fallet med t.ex. skadestånd.

Vid utmätning av lön gäller att lönen får tas in anspråk för utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll.

Vid löneutmätning har vissa fordringar företräde framför andra. En fordran som avser underhållsbidrag har företräde framför andra fordringsanspråk.

4.2 Vilka är effekterna av en verkställighetsåtgärd?

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

Efter det att egendom utmätts råder gäldenären inte över egendomen på samma sätt som tidigare. Gäldenären får inte till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om inte Kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medgett det av särskilda skäl.

Den som olovligen förfogar över utmätt egendom kan dömas till straff.

Beslut om utmätning medför förmänsrätt i egendomen.

Tredje man är i ett utsökningsmål skyldig att lämna information om huruvida gäldenären har en fordran hos honom eller henne eller något annat

mellanhavande som kan vara av betydelse vid bedömningen av om gäldenären har utmättningsbar egendom. En upplysningsskyldighet åligger även en

tredje man som genom t.ex. pantsättning eller deposition är i besittning av gäldenärens egendom. En bank är t.ex. skyldig att informera om gäldenärens

banktillgodohavanden, bankfack eller egendom som banken har i öppet förvar. Även närstående till gäldenären har en upplysningsskyldighet.

Upplysning från tredje man kan begäras muntligen eller skriftligen och om nödvändigt kan tredje man kallas till förhör. Som tvångsmedel står

vitesföreläggande och häktning till buds.

Utmätt egendom ska säljas exekutivt av Kronofogdemyndigheten utan dröjsmål. Exekutiv försäljning sker i regel genom offentliga auktioner, men kan under vissa förutsättningar också ske under hand.

Medel som flyter in i mål om verkställighet ska redovisas och betalas ut till sökanden så snart som möjligt.

4.3 Hur länge gäller ett beslut om verkställighet?

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

Det finns inte någon yttersta tidsgräns för hur länge ett beslut om utmätning gäller. Utgångspunkten i lagstiftningen är dock att utmätt egendom ska säljas utan dröjsmål, se under 3.2.

Avhysning ska om möjligt ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar inkom till Kronofogdemyndigheten.

Mål om verkställighet enligt föräldrabalken

Ett beslut om verkställighet gäller omedelbart, om inte annat meddelas. Det gäller till dess annat bestäms. Ett vitesföreläggande anger normalt att en åtgärd ska vidtas inom viss tid, exempelvis att barnet ska överlämnas till sökanden. Ett beslut om verkställighet i fråga om umgänge anger vanligen när umgänget ska ske och gäller normalt ett par månader framåt.

Ett beslut i verkställighetsfrågan hindrar inte att en ny ansökan prövas.

5 Kan beslut om verkställighet överklagas?

Mål om verkställighet enligt utsökningsbalken

Kronofogdemyndighetens beslut kan som regel överklagas. Överklagande till en tingsrätt ges in Kronofogdemyndigheten.

Kronofogdemyndighetens beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Beslut om utmätning av lön får överklagas utan inskränkning till viss tid. Beslut om annan utmätning får överklagas inom tre veckor från delgivning. Tredje man får överklaga sådan utmätning utan inskränkning till viss tid.

Tingsrätten får besluta att någon åtgärd för verkställighet tills vidare inte ska vidtas (s.k. inhibition) eller, om det finns synnerliga skäl, att en redan vidtagen åtgärd ska hävas.

Mål om verkställighet enligt föräldrabalken

Tingsrättens beslut om verkställighet kan överklagas till hovrätten. Överklagandet sker skriftligen och ges in till tingsrätten. Tidsfristen för överklagande är tre veckor.

6 Finns det några begränsningar för verkställighet, särskilt vad gäller gäldenärsskydd eller tidsfrister?

I utsökningsbalken finns bestämmelser som begränsar möjligheterna till verkställighet, bl.a. i syfte att skydda gäldenären. Gäldenären kan i viss begränsad omfattning hindra att verkställighet sker genom att göra invändning mot verkställigheten, exempelvis p.g.a. att preskription har inträtt. De främsta exemplen på inskränkningar i verkställigheten är att viss egendom och vissa medel undantas från utmätning med hänsyn till gäldenärens behov. Vid sakutmätning undantas ett s.k. beneficium som kan omfatta exempelvis en lägenhet som utgör gäldenärens stadigvarande bostad och pengar som gäldenären behöver för sin försörjning den närmsta tiden. Vid löneutmätning undantas ett s.k. förbehållsbelopp som ska motsvara vanliga levnadskostnader och gäldenärens bostadskostnad.

Senaste uppdatering: 24/03/2015

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.